

Dejepis

Učebné osnovy

ISCED 2 – nižšie stredné vzdelávanie	
Názov predmetu:	DEJEPIS
Ročník:	šiesty
Časová dotácia:	2 h týždenne/66 h ročne
ŠVP:	1
ŠkVP:	2 h
Vyučovací jazyk:	slovenský

Charakteristika predmetu

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiakov ako celistvých osobností a uchovávanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historických skúseností či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, javov a procesov v čase a priestore, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej i celosvetovej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Žiaci si prostredníctvom dejepisu postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania, lebo chápanie, vnímanie a porozumenie historických procesov predstavuje jeden zo základných predpokladov komplexného poznávania ľudskej spoločnosti.

Dejepis vedie žiakov k vzťahu k vlastnej minulosti cez prizmu prítomnosti ako súčasť rozvíjania, korigovania, kultivovania a zachovávanía ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i vzťah k minulosti iných národov a etník. Rovnako tak k pochopeniu a rešpektovaniu kultúrnych a iných odlišností ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenských. Má tiež prispievať k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Dejepis pripisuje dôležitosť aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

Vzdelávací obsah je rozdelený na niekoľko tematických celkov:

HISTÓRIA A PRAVEK

História a pravek 2 hodiny

OBRAZY PRAVEKEJ SPOLOČNOSTI

Pravek 1 hodina

OBRAZY STAROVEKÉHO SVETA

Doba kovov 3 hodiny
Staroveký Orient 7 hodín
Staroveké Grécko 12 hodín
Staroveký Rím 15 hodín

OBRAZY STREDOVEKÉHO SVETA

Stredoveké štáty a spoločnosť 26 hodín

Metódy a formy

Realizácia vyučovania prebieha prevažne v kmeňových triedach.

Učiteľ používa pri výučbe metódy:

- motivačné metódy (motivačné rozprávanie, motivačný rozhovor, motivačný problém, motivačná demonštrácia)
- aktivizujúce metódy (situačná metóda, kooperatívne vyučovanie)
- expozičné metódy (rozprávanie, vysvetľovanie, rozhovor, demonštračná metóda, inštruktáž)
- problémové metódy (projektová metóda, brainstorming)
- fixačné metódy (metódy opakovania a precvičovania pomocou úloh na pracovných listoch)
- diagnostické metódy (pozorovanie)

V predmete dejepis sa uplatňujú nasledovné **prierezové témy**:

- multikultúrna výchova
- osobnostný a sociálny rozvoj
- ochrana života a zdravia
- tvorba projektu a prezentačné zručnosti.

Učebné zdroje

Na hodinách dejepisu sa budú používať učebnice Letz: Dejepis pre 6. ročník základných škôl. Súčasťou učebných zdrojov budú aj ďalšie materiály pripravené učiteľom.

Hodnotenie predmetu

Predmet je hodnotený známkou.

Hodnotenie a klasifikácia žiakov je súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a bude realizovaná v súlade s aktuálnym Metodickým pokynom na hodnotenie žiakov základnej školy.

Zručnosť žiaka budeme hodnotiť známkou s dôrazom na samostatnosť a správnosť zadaných úloh, na aktívne zapájanie sa do praktických činností, prezentáciu projektov, tvorbu vlastných referátov a ústnym skúšaním.

Oblasti hodnotenia:

- aktivita, zapojenie sa do činnosti
- snaha, usilovnosť
- samostatná práca – schopnosť samostatne hľadať riešenie
- práca v tíme
- tvorba projektu
- kontrola vedomostí

Na kontrolu a hodnotenie žiakov sa odporúčajú postupy:

1. verbálna forma kontroly – prezentovať poznatky žiaka na základe jeho odpovede. Hodnotiť podľa vzdelávacieho štandardu.
2. preverovať úroveň samostatnej práce žiakov – písomné testy, úroveň znalostí je vhodné hodnotiť prostredníctvom prezentácie projektov, referátov, súťaží či praktických zručností

Kritériá hodnotenia

- dbať na informatívnu, korekčnú a motivačnú funkciu hodnotenia
- dbať na pravidelnosť v hodnotení
- rešpektovať vekové a individuálne osobitosti žiaka
- pri priebežnom hodnotení prihliadať na jeho momentálnu psychickú i fyzickú disponovanosť
- pri súhrnom hodnotení objektívne hodnotiť kvalitu jeho vedomostí, zručností a návykov

Podklady na hodnotenie a klasifikáciu výchovno-vzdelávacích výsledkov získavať týmito metódami, formami a prostriedkami:

- sústavným diagnostikovaním žiaka,
- sústavným sledovaním výkonu žiaka,
- rôznymi druhmi skúšok /ústne i písomné/,
- analýzou výsledkov rôznych činností žiaka.

Hlavné ciele učebného predmetu

Žiaci

- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom čase
- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom priestore
- naučia sa čítať a používať dejepisnú mapu
- získajú základné vedomosti a spôsobilosti z oblasti vybraných historických udalostí, javov, procesov z národných a svetových dejín
- nadobudnú spôsobilosť pochopiť príčiny, priebeh a dôsledky historických udalostí
- získajú schopnosti poznávať históriu na základe analýzy primeraných školských historických písomných, obrazových, hmotných a grafických prameňov a sú schopní týmto prameňom klásť primerane adekvátne otázky
- rozvinú si komplex kompetencií – spôsobilostí, schopností rozvíjať a kultivovať kultúrny dialóg a otvorenú diskusiu ako základný princíp fungovania histórie i školského dejepisu v demokratickej spoločnosti
- osvoja si postupne spôsobilosť historickej kultúry ako schopnosti orientovať sa v mnohosti kultúrnych situácií, v ktorých sa stretávame s históriou

Obsahový štandard

OBRAZY PRAVEKEKEJ SPOLOČNOSTI

Podnebie paleolitu, život, umenie a náboženstvo lovcov a zberačov

domestikácia, prirodzená deľba práce, Moravianska venuša

Neolitická revolúcia, úrodný polmesiac, keramika, kultúrne plodiny

meď, bronz, Kelti, Germáni, otroci, hrad, polyteizmus, megalit

Chetiti, Skýti, halštat, latén, kurhany, Molpír, Kelti, Galovia, Belgovia, Briti, Bójovia, Helvéti, Kotíni, oppidum

OBRAZY STAROVEKÉHO SVETA

Staroveký Orient

Riečne civilizácie, deľba práce, Sumer, Babylon, Chetitská ríša, Fenícia
Staroveký Egypt, Meni, Karnak, Amenhotep, monoteizmus, mumifikácia
voda a život, mestské štáty, ich obyvateľstvo a organizácia, veda, vzdelanie, vznik písma

Staroveké Grécko

Staroveká Sparta, olympijské hry
Aténski zákonodarcovia, aristokracia, aténska demokracia
Drakón, Solón, Peisistratos, Kleistenes, demokracia, ostrakizmus

Staroveký Rím

kráľovská doba, Eneas, Etruskovia, Servius Tullius, rímska republika, konzul, liktor, patriciovia, plebejci, zákony 12 tabúl, senát, tribúni ľudu,
res publica – vec verejná, rozmach Rímskej republiky, Pyrrhos, Kartágo, púnske vojny, bratia Gracchovci, bezzemok, diktátor, gladiátor, triumvirát, Spartakovo povstanie,
Caesar, principát, Octavius, adoptívni cisári, Traján, Hadrián, Rímske légie, Limes Romanus a rímske tábory, žoldnier, Marcus Aurelius, Dioklecián, Konštantín Veľký, tetrarchia, Milánsky edikt.
Sťahovanie národov, Huni, germánske kmene, Teodosius, rozdelenie Rímskej ríše, kultúra a architektúra Ríma, Koloseum, gladiátor.
Korene a vznik kresťanstva, Židia a Starý zákon, Nový zákon a šírenie kresťanstva, Ježiš Kristus, apoštoli, evanjelium, biskup, pápež, koncil, Biblia
Rodové spoločenstvá – kmene. Slovania, Germáni, nomádske kmene, stredovek, rod, kmeň.

OBRAZY STREDOVEKÉHO SVETA

Stredoveké štáty a spoločnosť

rozpad Rímskej ríše, koniec antiky, začiatok stredoveku.

Byzantská ríša, Justinián, Konštantínopol, schizma.

Vznik novej viery, Mohamed, Alah, islam, korán, Mekka, Medina, mešita, hidžra. Arabské výboje, kalifovia. Arabská kultúra.

Franská spoločnosť, Frankovia a Slovania, bitka pri Vogastiburgu, Karolovci.

Najslávnejší Frank – Karol Veľký.

Francúzsko, Hugo Kapet, Kapetovci, Filip IV. Pekný, avignonské zajatie pápežov, Storočná vojna, Jana z Arku.

Vznik nemeckého cisárstva, Svätá rímska ríša, Oto I. Veľký.

Anglicko, Alfréd Veľký, Viliam Dobyvateľ, Ján Bezzemok, Veľká listina slobôd, Veľká rada, parlament.

Kráľ a jeho šľachtici. Šľachtici a poddaní. Feudum, vazal, léno, lénny systém

šírenie kresťanstva, sila cirkvi, katolícka a pravoslávna cirkev.

Šírenie kresťanstva v strednej Európe. Misia Konštantína a Metoda. Súperenie cirkevnej a svetskej moci. Kresťanstvo proti polmesiacu, križiacke výpravy, misionár.

Uzavreté vidiecke sídla. sebestačné stredoveké sídla, roľníci .

Stredoveké mesto. Spravovanie mesta a život v ňom. Centrá diaľkového obchodu, mešťania, mestská rada, richtár, mestské privilégia, remeselníci, cechy, kupci.

Jeden deň stredoveku. Dĺžka života. Zmýšľanie a znalosti.

Cirkev a kláštory, františkáni, benediktíni, Gregor Veľký, Tomáš Akvinský, latinčina.

Mestská kultúra. Rytierska kultúra. hrad, univerzita, románsky a gotický sloh.

Výkonový štandard

OBRAZY PRAVEKEJ SPOLOČNOSTI

- Žiak vie opísať podnebie v paleolite, život prvých lovcov a zberačov.
- Žiak vie rozpoznať rozdiely v spôsobe obživy a života pravekých zberačov, lovcov a roľníkov.
- Žiak vie porovnať výhody a nevýhody kamenných a kovových nástrojov, resp. zbraní.
- Žiak vie zdôvodniť oddelenie remeselníkov od roľníkov.
- Žiak vie opísať náboženstvo a umenie prvých zberačov a lovcov.
- Žiak vie stručne charakterizovať spôsob života ľudí v neolite, spôsob obživy, bývania, odievania, náboženstvo.
- Žiak vie stručne opísať nástroje a predmety vyrábané z bronzu a medi, zmenu spoločnosti, nové poznatky a ich využitie, náboženstvo.
- Žiak vie vymenovať národy doby železnej v Európe, opísať vzhľad ich sídel, spôsob života a náboženstvo, vymenovať náleziská na Slovensku.

OBRAZY STAROVEKÉHO SVETA

Staroveký Orient

- Žiak vie stručne opísať spôsob života ľudí v najznámejších ríšach starého Orientu.
- Žiak vie stručne opísať spôsob života ľudí, načrtnúť kultúru a náboženstvo starovekého Egypta. Odhaliť vzťah medzi prírodnými podmienkami údolí veľkých riek a vznikom prvých štátov.
- Žiak vie analyzovať vnútorné členenie spoločnosti v mestskom štáte, zhodnotiť premeny a význam písma pre spoločnosť najstarších štátov, identifikovať poznatky obyvateľov najstarších štátov, ktoré nám slúžia dodnes.

Staroveké Grécko

- Žiak je schopný stručne opísať spôsob života v Sparte, priebeh olympijských hier, pozná ich mierové poslanstvo i novodobé olympijské hry, paraolympiádu.

- Žiak vie porovnať vládu v starovekej Sparte a Aténach, definovať nové pojmy. Určiť hlavné znaky aténskej demokracie.

Staroveký Rím

Žiak vie/dokáže

- reprodukovať legendu o založení Ríma, opísať politické zriadenie a život Etruskov.
- stručne charakterizovať republiku ako štátne zriadenie Ríma, ovláda pojmy súvisiace s týmto spôsobom vedenia štátu.
- dokumentovať expanziu mestského štátu a jeho premenu v ríšu, definovať nové pojmy, opísať tri púnske vojny podľa mapy
- vymedziť hlavné znaky rímskej republiky, zdôvodniť premenu rímskej republiky na ríšu
- pojem triumvirát, vie stručne opísať I. a II. triumvirát a charakterizovať vládu Caesara
- rozumie pojmom principát, adoptívny cisár, pozná významných cisárov Ríma a ich významné počiny.
- stručne charakterizovať rímske légie, rozpoznať príčiny budovania rímskej hranice pozdĺž Dunaja, zostaviť stručný informačný materiál o živote v rímskych táboroch na našom území.
- charakterizovať vládu Marca Aurélia, pozná pamiatky na Slovensku súvisiace s obdobím Rímskej ríše, vysvetliť pojem tetrarchia,
- stručne charakterizovať vládu cisára Diokleciána a Konštantína Veľkého, pozná význam Milánskeho ediktu pre kresťanov
- rozpoznať príčiny budovania rímskej hranice pozdĺž Dunaja, zhromaždiť informácie o prítomnosti Rimanov na našom území
- zhrnúť príčiny zániku Rímskej ríše
- datovať a stručne charakterizovať príčiny rozpadu Rímskej ríše
- pozná dôležitosť gréckej a rímskej kultúry pre vytvorenie európskej kultúry
- stručne charakterizovať dejiny židovského národa
- ovláda príčiny prenasledovania kresťanov v Rímskej ríši, identifikovať hlavné rozdiely medzi Starým a Novým zákonom

OBRAZY STREDOVEKÉHO SVETA

Stredoveké štáty a spoločnosť

Žiak vie/dokáže

- datovať stredovek, stručne charakterizovať spôsob života Slovanov, Germánov a nomádskych kmeňov
- datovať Veľké sťahovanie národov, jeho dôvody, smer a kmene

- pozná vplyv sťahovania na existenciu Rímskej ríše, na zmenu spôsobu života ľudí medzi koncom antiky a začiatkom stredoveku
- stručne charakterizovať politiku Justiniána, pozná dôležitosť hlavného mesta Konštantínopol
- pozná okolnosti vzniku islamu, vie zdôvodniť príčiny rýchleho rozširovania islamu
- identifikovať odkaz arabskej kultúry pre európsku kultúru
- opísať okolnosti vzniku Franskej ríše, stručne charakterizovať fungovanie tejto ríše a vzťahy Frankov a Slovanov
- stručne charakterizovať územný a kultúrny rozmach Franskej ríše za vlády Karola Veľkého
- vymenovať nové štáty, ktoré vznikli po rozpade Franskej ríše, vie tiež pomocou mapy vymenovať ďalšie významné európske kráľovstvá
- stručne charakterizovať Francúzsko za vlády rodu Kapetovcov, rozumie pojmu avignonské zajatie pápežov
- datovať a stručne charakterizovať príčiny, priebeh, výsledky a dôsledky storočnej vojny
- stručne charakterizovať vznik, rozmach a rozpad Nemecka
- popísať vznik Anglicka, pozná panovníkov, ktorí zasiahli významne do jeho dejín, rozumie prepojenosti s Francúzskom. Chápe podstatu Veľkej listiny slobôd, uvedomuje si význam vzniku parlamentu
- charakterizovať nový vzťah medzi ľuďmi jednotlivých spoločenských vrstiev formujúcej sa stredovekej spoločnosti za pomoci schémy, pozná význam základných termínov typických pre feudalizmus.
- objasniť fungovanie stredovekej spoločnosti na základe vazalských vzťahov, identifikovať spôsob života a obživy jednotlivých sociálnych vrstiev stredovekej spoločnosti
- pozná spôsoby šírenia kresťanstva v nových európskych stredovekých štátoch
- stručne charakterizovať šírenie kresťanstva medzi Slovanmi, pozná misiu Konštantína a Metoda na Veľkej Morave, chápe podstatu križiackych výprav, ich príčiny i dôsledky
- stručne charakterizovať život stredovekých ľudí na vidieku, ich prácu, spôsob obživy, bývanie
- stručne charakterizovať život ľudí v stredovekom meste. Pozná spôsob samosprávy mesta, rozdelenie, postavenie i činnosť jednotlivých obyvateľov mesta.
- stručne charakterizovať každodenný život stredovekých ľudí, ich životnú úroveň, zmýšľanie, dĺžku ľudského života, cestovanie.
- zdôvodniť, prečo sa kláštory stali postupne hospodárskymi a kultúrnymi centrami, stručne charakterizovať stredoveké vzdelanie, typy vtedajších škôl.

- pozná život a správanie rytierov, opísať spôsob života na stredovekom hrade, pozná základné znaky románskeho a gotického slohu.
- zdôvodniť význam kláštora pre hospodárstvo a kultúru, vysvetliť fungovanie stredovekého mesta.